

Найважливіші враження від цієї поїздки...

Аврам Стоян, м. Одеса, студент

Найсильніші враження на мене справили історії, які я дізнався від літніх ромів. Очевидці, які пережили Другу світову війну, розповіли нам дуже багато чого. Відповіді, які вони дали на наші запитання, викликали в мені сильні почуття, вони мене дійсно дуже зачепили, адже я й сам за національністю ром і можу тепер собі уявити, як їм жилося під час війни. Сам я ніколи не стикався з дискримінацією, але бачив, як вона торкалась інших. Наприклад, коли один чоловік прагнув записати свою дитину до школи, а школа йому відмовила тільки тому, що він ром. Сподіваюсь, що цей проект зробить свій маленький внесок і змінить уявлення людей.

Катерина Бодя, м. Одеса, студентка

Найбільше враження на мене справила сама поїздка. Я уперше була за кордоном, познайомилася з іншими країнами. Співіснування з іншими людьми, які розмовляють різними мовами, і зокрема тема, якою ми займалися, – все це було дуже цікаво й абсолютно новим для мене. Велике враження на мене справили ці історії про мій народ, які я почула. Я довідалася дуже багато чого нового. Я відчула той біль, який пережили люди. Психологічно це було іноді досить важко для мене. До моєї участі у цьому проекті я думала, що в мене є якісь проблеми, але те, що я дізналася, як доводилося жити цим людям, – це просто не складається в мене ані у голові, ані у серці. Порівнюючи з усім, я живу практично в ідеальному світі. Я дуже сподіваюся, що подібне николи більше не повториться.

Юлія Райнвайн, м. Берлін, студентка

Мені завжди було дуже цікаво, що і як там відбувається між людьми. Коли ми приїжджаємо в села й зустрічалися з людьми, які вижили під час Другої світової війни, ім було просто цікаво, хто до них прийшов, що хочуть ці люди? Найбільше мене вразило інтерв'ю з жінкою, яка розповіла, що з 14-ти родичів вижила тільки вона одна. Коли вона описувала, як приходили солдати й убивали людей, і як вона встигла скопити свою молодшу сестру, і ховалася з нею цілий день у якісь ямі в саду. І ця жінка, яка пережила таку жахливу ситуацію, постаралася пригадати її дні нас і тим самим зберегти її для майбутніх поколінь. Я пережила в подорожі дуже багато нового, і сподіваюся, що так вважають і всі інші учасники.

Луїза Меделяну, м. Бухарест, студентка

Для мене було дуже важливо побачити місце, куди депортували ромів. Я багато довідалася про тему геноциду ромів. Завдяки тим, кому вдалося вижити, та українським очевидцям я краще познайомилася з цією складною історією. Зрозуміло, що дослідження, яке проводилося тут в Україні разом з тими людьми, які вижили, спонукає мене продовжити займатися цією темою. Поняття «дискримінація» може мати різні значення. Антициганізм може розпалюватися як державою, так і звичайними людьми. Він може набирати таких розмірів, що останні приведуть до того, що самоцінка ромів стане ще нижче й нижче. На жаль, у Румунії подібна дискримінація зустрічається часто. Я сама працювала в одній організації ромів, що займається формуванням ідентичності й міжкультурним вихованням дітей. І вони відчувають дискримінацію. Наприклад, якщо вчитель у шкільному класі сажає їх за останні парту, не прислухається до них, не розуміє їх тощо. Але я все ж вірю в краще суспільство, у якому не залишиться місця для жодної дискримінації. Я не знаю, коли це відбудеться, але сподіваюся, що такий час прийде.

Важніші впечатлення от этой поездки...

Аврам Стоян, г. Одеса, студент

Самые сильные впечатления произвели на меня эти истории, которые я узнал от пожилых ромов. Очевидцы, пережившие Вторую мировую войну, рассказали нам очень многое. Ответы, которые они дали на наши вопросы, сильно затронули мои чувства, они меня действительно тронули, ведь я и сам по национальности ром, и могу теперь себе представить, как им жилось во время войны. Сам я никогда не сталкивался с дискриминацией, но видел, как с ней сталкивались другие. Например, когда один человек хотел записать своего ребенка в школу, а школа его не принимала только потому, что он ром. Надеюсь, что этот проект внесет свой маленький вклад и изменит представления людей.

Екатерина Бодя, г. Одесса, студентка

Больше всего меня впечатлила сама поездка. Я впервые была за границей и познакомилась с другими странами. Существование с другими людьми, которые разговаривают на различных языках, и, разумеется, тема, которой мы занимались – все это было очень интересно и абсолютно ново для меня. Большое впечатление произвели на меня эти истории о моем народе, которые я услышала. Я узнала так много нового. Я почувствовала ту боль, которую пережили люди. Время от времени это было для меня психологически довольно тяжело. До моего участия в этом проекте я думала, что у меня есть какие-то проблемы, но то, что я узнала, как приходилось жить этим людям, это просто не укладывается у меня ни в голове, ни в сердце. По сравнению со всем этим, я живу практически в идеальном мире. Я очень надеюсь, что подобное никогда больше не повторится.

Юлія Райнвайн, г. Берлін, студентка

Мне было очень интересно, что и как там происходило между людьми. Когда мы приезжали в деревни и встречались с людьми, выжившими во Вторую мировую войну, им было просто любопытно, кто к нам приехал? Что хотят эти люди? Наиболее впечатление произвело на меня интервью с женщиной, которая рассказала, что из 14 родственников выжила только она одна. Когда она описывала, как приходили солдаты и убивали людей, и как она успела схватить свою младшую сестру и пряталася с ней целый день в какой-то яме в саду. И эта женщина, пережившая такую ужасную ситуацию, постаралася вспомнить ее дни нас и сохранить ее тем самым для будущих поколений. Я лично пережила в поездке очень много нового, и надеюсь, что так думают и все другие участники.

Луїза Меделяну, г. Бухарест, студентка

Для меня было очень важно увидеть места, куда депортировали ромов. Я много узнала о теме геноцида ромов. Благодаря тем, кому удалось выжить, и украинским очевидцам я лучше познакомилась с этой сложной историей. Разумеется, это исследование, которое проводилось здесь в Украине вместе с пережившими, побуждает меня продолжить заниматься этой темой. Понятие «дискриминация» может иметь различные значения. Антициганизм может разжигаться как государством, так и совершенно обычными людьми.

Он может принять такие размеры, которые приведут к тому, что самоценка ромов станет все ниже и ниже. К сожалению, в Румынии подобная дискриминация встречается часто. Я сама работала в одной организации ромов, занимающейся формированием идентичности и межкультурным воспитанием детей. И они ощущают дискриминацию. Например, если учитель в школьном классе сажает их за последнюю парту, не прислушивается к ним, не понимает их и т.д. Но я все же верю в лучшее общество, в котором когда-нибудь не останется места ни для какой дискриминации. Я не знаю, когда это произойдет, но надеюсь, что такое время настанет.

